

20. Протоколи засідань Ради ФСДП (30.08.94 - 18.06.97 рр.). Відомості про чисельність слухачів ФДП у 1995/96 н. р. // Архів ДонНУ. - Протокол № 2 від 26.12.95 р.

21. Там само.

22. Наказ Державного комітету СРСР по народній освіті № 38 від 11 січня 1991 року (накази з основної діяльності) / Архів ДДУ. - Т. 1-2. - № 417-733.

23. Там само.

24. Доля : журналіст : нариси. - Дніпропетровськ : УкОІ-МА-прес, 1999. - 360 с.

25. Накази з основної діяльності канцелярія // Архів ДДУ. - Т. 1-2. - № 322-431.

26. Кривошея Г. П. Кафедра журналістики / Г. П. Кривошея.- Львів : Друкарня ЛВВУ, 1992. - 40 с.

27. Горевалов С. І. Кафедра журналістики (історія кафедри) / С. І. Горевалов.- Львів : Друкарня ВІ при НУ "ЛП", 2002. - 50 с.

28. Науково-методична комісія з журналістики Міністерства освіти та науки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://jorn.univ.kiev.ua/> / NМК.

V. Hajdamaka

JOURNALISTIC EDUCATION IN UKRAINE IN THE 90 YEARS OF THE TWENTIETH CENTURY

Historical background research on new university departments (faculties and departments) of Ukraine, which along with the known centers of journalistic - the Kiev University, Shevchenko and Lviv University. Ivan Franko in 90 years of the twentieth century. staff began to prepare journalists for print media in Ukraine. The author has systematically documented the emergence of seven such units, but special attention is given to those who most fully reflected the process of preparation of journalistic staff of Ukraine in the 90's last century. Separately, the activity of the Department of Journalism at Lviv Military Institute. Sagaidachnogo at the National University "Lviv Polytechnic" in appointed historical boundaries.

Key words: *journalistic education, the military institution, curricula, programs, faculty, department.*

© В. Гайдамака

Надійшла до редакції 17.01.2012

УДК 94 (477) "1880" І.Наумович (092)

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА НАУМОВИЧА У 1880-ті рр.

ВАСИЛЬ GERUN,

*асистент кафедри давньої історії України та архівознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті проаналізовано культурно-просвітницьку діяльність відомого галицького громадського діяча Івана Наумовича, який на початку 1880-х рр. намагався активно співпрацювати з російськими просвітницькими колами в справі видання популярної літератури, а з переїздом у 1886 р. до Києва розгорнув активну просвітницьку роботу також у Російській імперії.

Ключові слова: *Галичина, русофіли, просвітницька діяльність, популярні видання, релігійна реформа.*

Постановка проблеми. Діяльність відомого галицького громадсько-політичного діяча Івана Наумовича (1826-1891 рр.) часто висвітлюється в літературі в контексті поширення російського панславізму. І. Наумович, однак, попри свої русофільські симпатії, довгий час залишався галицьким патріотом, лояльним до австрійської правлячої династії. А змагання до єдності з "руським світом" означало в його випадку культурні та літературні взаємини. Лише з переїздом у "підросійську" Україну він частіше декларує радикальні русофільські погляди. Головна увага була все ж зосереджена ним на потребі проведення просвітницької роботи та поширення знань у суспільстві. Важливо охарактеризувати саме куль-

турно-просвітницькі ініціативи І. Наумовича, з якими він виступив у 1880-х рр. У Російській імперії, продовжуючи працювати для Галичини, він був розчарований тими суспільними та культурними умовами, у яких опинився і які намагався змінити шляхом просвітницької роботи на користь своєї омріяної батьківщини - "Святої Русі".

Джерельна база та стан дослідження проблеми. До характеристики просвітницької діяльності І. Наумовича в Російській імперії звертався в праці, присвяченій лідеру галицьких русофілів, О. Мончаловський [1]. Важливо, що період 1880-х рр. у біографії І. Наумовича він описує на основі своєї з ним кореспонденції, яка не збереглася. З-поміж

№ 2 (116) березень-квітень 2012 р.

інших праць, присвячених аналізу діяльності І. Наумовича, окремі аспекти досліджуваної в статті проблеми порушені в працях В. Осадчого [2] та І. Соловйова [3]. Факти, наведені в нашій статті, досліджені на основі аналізу матеріалів галицької преси, зокрема, "Слова" та "Нового пролomu", які детально висвітлювали діяльність І. Наумовича після виходу того з львівської в'язниці в 1884 р. Проаналізовано також публікації І. Наумовича за 1880-ті роки. Хоча він і проживав у Києві, однак продовжував писати статті до популярного галицького видання "Наука". Вони є важливим джерелом до характеристики його культурно-просвітницької діяльності. У дослідженні використані також матеріали приватного листування І. Наумовича з галицькими громадсько-політичними діячами. Велику частину з-поміж листування становить кореспонденція з Я. Головацьким, яка не була досі залучена дослідниками до аналізу діяльності та біографії І. Наумовича.

Мета - висвітлити зміст культурно-просвітницької діяльності відомого галицького громадсько-політичного діяча І. Наумовича в 1880-х рр., проаналізувати основні просвітницькі ініціативи, із якими він виступив у Російській імперії.

Виклад основного матеріалу. Культурна єдність Галичини з іншою Руссю, за яку так активно виступали галицькі русофіли, мала проявлятися в першу чергу в літературних зв'язках між інтелігенцією. У 1882 р. на судовому процесі І. Наумович обурювався, що австрійська влада в імперії та польська в Галичині перешкоджала культурній комунікації галичан із таким самим народом, як і вони, у Російській імперії [4]. На "процесі Ольги Грабар"¹ також виявилось, що І. Наумович звертався по допомогу до урядовця в російському Міністерстві внутрішніх справ Михайла Добрянського, щоб той посприяв у справі обміну літературою [5]. У першу чергу І. Наумовича цікавила можливість поширення своєї популярної літератури в "підросійській" Україні. Тому з початком 1880-х рр. він став звертати увагу на просвітницьку роботу, яка там проводилася.

Ще з 1870-х рр. І. Наумович активно намагався налагодити літературні взаємини з просвітницькими колами Російської імперії. Цій меті слугували його зв'язки з Яковом Головацьким, який у 1867 році переїхав з Галичини до Вільна, ставши головою Археологічної комісії, та Михайлом Раєвським, протоієреєм при церкві російського посольства у Відні. З Я. Головацьким, якого знав ще з початку 1850-х рр., постійно вів активну переписку. З М. Раєвським, очевидно, познайомився у Відні, ставши депутатом австрійського парламенту в 1873 р. Часто саме М. Раєвський допомагав І. Наумовичу відправляти галицьку популярну народну літературу до Я. Головацького, як це було, наприклад, у травні 1877 р., коли поширення українських книг було заборонене в Російській імперії. Тоді спроба відправити книги до Я. Головацького завершилася невдачею, І. Наумович змушений був чекати більше півроку на М. Раєвського, який був у Петербурзі, щоб за його сприянням уже з Відня переслати літературу до Вільна. І. Наумович відправляв до Я. Головацького

"Науку" та "Русскую Раду" та інші видання "сь направлением русскимъ не руськимъ" [6]. Будучи послом у Відні, І. Наумович познайомився з багатьма відомими діячами слов'янських національних рухів. Як видно з приватного листування, він був частим гостем у М. Раєвського [7]. У нього збиралися слов'янські діячі, які перебували в австрійській столиці, та вели розмови про народні та всеслов'янські справи [8]. І. Наумович згадує про багату добре впорядковану бібліотеку М. Раєвського, у якій знаходив потрібні українські книги, зокрема "Історію Малоросії" М. Маркевича [9]. Відносини І. Наумовича з Я. Головацьким та М. Раєвським виходили і поза межі просвітницької роботи та літературної співпраці. Так, Я. Головацький допоміг І. Наумовичу влаштувати його сина Володимира на навчання в Миколаївський ліцей у Москві [10]. І, як відомо, саме через Раєвського Слов'янське благодійне товариство із часу його заснування передавало грошову допомогу окремим особам, у яких хотіло отримати підтримку в поширенні панславистських настроїв [11]. У 1880-х рр. товариство збирало допомогу також і для І. Наумовича [12]. Активні взаємини І. Наумовича з Я. Головацьким та М. Раєвським не могли не викликати в суспільних колах нове розуміння завдань просвітницького проекту І. Наумовича, який нібито був спрямований суто на політичні цілі. Адже Я. Головацький свого часу еволюціонував до російського націоналізму, а М. Раєвський був одним із найбільш виразних російських панславистів. Тому робота, яку здійснював І. Наумович в Галичині часто помилково трактувалася як така, яка була відображенням цих двох суспільно-політичних тенденцій. Так, для редакції польської "Газети Народової" не було сумніву, що І. Наумович має замінити М. Раєвського після його смерті в 1884 р. [13]. І. Наумович також активно листувався з професором Антоном Будиловичем, священником Лукою Цибином та Софією Левицькою, які мешкали у Варшаві й були прихильні слов'янофільській ідеї. Останній І. Наумович пересилав галицьку пресу, зокрема, свої популярні часописи.

У кінці 1884 р. І. Наумович уперше отримав можливість побачити країну, із якою пов'язував ідеали своїх патріотичних змагань - здійснив поїздку по великих містах Російської імперії, побувавши у Варшаві, Києві, Москві, Петербурзі, Вільно та Холмі. Російські слов'янофіли та вищі урядові кола бачили тоді в ньому справжній ідеал "русского" народного патріота та просвітника [14]. Метою цієї подорожі сам І. Наумович називав літературну "взаємність" із "руським" світом. Загалом він намагався постати перед російською публікою та діяти як справжній "просвітитель Руси". Наприклад, під час обіду, який був організований членами Слов'янського благодійного товариства в Петербурзі у зв'язку з його приїздом, І. Наумович закликав присутніх "привести народъ къ національному самосознанію, исторгнуть его изъ вѣковаго приниженія, просвѣтитъ его на началахъ религіозно-нравственныхъ, научить его всему полезному въ области его матеріального быта и гражданскаго самосознанія..." [15]. У Росії він збирав матеріали для галицьких популярних видань, ознайомився з тим, що пишуть для простого народу, а також прагнув перейняти досвід праці урядових комісій, суспільних установ, духовної та світської інтелігенції у справі освіти для пізнішого використання цього досвіду в галицьких культурних умовах

¹ Процес Ольги Грабар - судова справа, ініційована владою Австро-Угорської імперії щодо карпаторуських громадських діячів у 1882 р. Свою назву отримав по імені однієї з головних обвинувачених. Це був перший із серії судових процесів, спрямованих проти руського руху в Австро-Угорщині (прим. ред.).

[16]. Під час поїздки І. Наумович познайомився з членом Вченого комітету Міністерства народної освіти Іваном Хрущовим та декількома місцевими просвітниками - авторами популярних релігійних праць: о. Сильвестром з Києва, о. Миколаєм Михайловським із Петербурга [17]. Питання видання популярної літератури І. Наумович обговорював також у Москві у Свято-Троїцькій Сергієвій лаврі з о. Никоном (Миколаєм Рождественським), який теж був відомим просвітником та видавав релігійно-просвітницьке видання для народу "Троїцькі листки" [18]. Подорожуючи по Російській імперії, І. Наумович цікавився місцевою історією, наукою та культурою й у своїх листах, які публікували галицькі газети, з великим захопленням розповідав про наукові заклади, православні монастирі та бібліотеки. Цим він хотів показати культурне багатство, яким володіє "руський" світ. Особливо зацікавили його бібліотечні збірки Київської духовної академії та архівні матеріали, що впорядковувала Археографічна комісія у Вільно під керівництвом Я. Головацького [19]. І. Наумович обдумував можливості поширення своїх видань у Російській імперії. Він домігся того, що попечитель Варшавського навчального округу А. Апухтін передплатив "Науку" для багатьох сільських шкіл свого округу [20]. У Росії І. Наумович отримав підтримку з боку культурно-просвітницьких кіл, які особливо позитивно оцінювали його популярні видання для селян [21]. Однак знайомство І. Наумовича з Росією посприяло тому, що його статті, які призначалися для просвітницької роботи в Галичині, отримали виразніше русофільське спрямування. Окремі статті російських авторів починає публікувати "Наука". У цьому популярному виданні з'являється значно більше матеріалу про Росію, й описується вона в захоплених тонах. Так само більше уваги І. Наумович у своїх статтях став приділяти і православній церкві. Часто, зокрема, наводив приклад Холмщини, де введення православ'я змогло докорінно змінити на краще загальний культурний стан цього краю [22].

Із переїздом на початку 1886 р. у підросійську Україну на постійне проживання І. Наумович продовжує займатися просвітницькою діяльністю. Спочатку тут він здобув підтримку серед урядових кіл та вищого духовенства. Так, обер-прокурор Священного Синоду Костянтин Побідоносцев у листах до російського імператора Олександра III, представляючи І. Наумовича, дуже схвально відгукувався про нього та писав як про "вождя" "русской" народності в Галичині [23]. І. Наумовичу було призначено пенсію російського уряду. Він був уведений у сан протоієрея, а імператор нагородив його нагрудним золотим хрестом [24].

Якщо в 1860-х рр. російська влада намагалася використати І. Наумовича в церковно-обрядових справах у Холмщині, то тепер сподівалася на його допомогу в протистоянні протестантському руху: митрополит Платон призначив його згідно з планами Священного Синоду єпархіальним місіонером для боротьби зі штундизмом, який тоді активно поширювався в Україні. І. Наумович мав вивчити питання походження протестантизму й запропонувати Священному Синоду способи обмеження його поширення в Російській імперії. Однак І. Наумович мав план, як і в Галичині, проведення широкій програми просвітницької роботи, а відповідно до неї і цілий план реформування православного духовенства. Як

пише один із біографів І. Наумовича, держава через це йому не довіряла та боялася, і коли у Священному Синоді дізналися про його плани, то були ними дуже стурбовані [25].

І. Наумович спочатку мав проповіді серед навернених до православ'я греко-католицьких священників із Холмщини [26]. А згодом активно зайнявся справою боротьби зі штундизмом, однак не мав успіху в цій роботі. Одна з галицьких газет, яка писала про місії І. Наумовича, пояснювала, що він не міг переконати протестантів, бо "говорив звичайно добре, але зовсім невідповідно до характеру місцевого люду" [27], а його промови лише підбурювали місцевих православних проти штундистів [28]. Сам І. Наумович появу штундистів пояснював занедбаною просвітницькою роботою та втратою священниками авторитету серед народу. Православне духовенство, стверджував він, досі не показало словом і ділом всієї переваги християнського врівнення в тому вияві, яким є східний обряд [29]. Тому він став активно заохочувати до просвітництва місцеве духовенство. У статтях "Науки" він писав, що в Російській імперії є потреба в поширенні тверезості, розвитку церковно-приходських шкіл, зміцненні позицій православної церкви в суспільстві, переході до раціональних методів ведення сільського господарства, а також у поширенні популярних книжечок із практичними порадами та релігійної літератури. Він був задоволений, що ідеї просвітницької роботи підтримувала російська влада: "Россія теперь лихорадочно берется къ просвъщенію народныхъ массъ. Школы якъ грибы послѣ дождя вырастаютъ изъ земли. Въ народѣ пробуждается жажда знанія, правительство не щадить средствъ; простонародная литература сильно распространяется; трезвость стаетъ головною задачею нынѣшняго времени" [30]. Він був готовий долучитися до цієї роботи для добра місцевого православного народу. І одразу взявся до просвітницької праці "у народі", отримавши парафію у с. Борщагівка, де був священником з кінця 1889 р. до жовтня 1890 р. Тут, крім звичайної душпастирської роботи, зайнявся пасічництвом, садівництвом, поширював нові сільськогосподарські культури та навчав науки своїх парафіян. У Борщагівці, писав І. Наумович, "народъ религиозный, молодежь любознательная, много грамотныхъ. Только въ отношеніи хозяйства все еще первобытное. Ни одного щепленого дерева [...]. О травосянии никому и не снилось" [31]. Через це він вирішив заснувати тут сільськогосподарську школу і навіть зміг отримати на це кошти від генерал-губернатора. І. Наумович також вивчав стан розвитку пасічництва в Україні і став поширювати нові методи в цій галузі, які він раніше практикував у Галичині. Так, у м. Ізмаїл, де він був під час своєї подорожі по Україні, І. Наумович допомагав облаштовувати пасіку секретарю міської думи Василю Кошущі і переконав його в тому, щоб міська дума виділяла щорічно 200 рублів для вчителя-пасічника, який мав би постаратися про науку пасічництва, а також про поширення цього заняття в місті. Цій справі мав також допомагати пасічник із Галичини, якого І. Наумович обіцяв спеціально направити до Ізмаїла [32]. І. Наумовича також просили створити пасіку в новозаснованому в 1889 р. великою княжною Олександрою Петрівною Романовою Покровському жіночому монастирі в Києві [33].

Як і в Галичині, І. Наумович зайнявся тут напи-

санням популярної літератури для народу. Його статті з "Науки" передруковували щомісячний журнал "Церковно-приходская школа". У Росії було передруковано багато оповідань та повістей І. Наумовича: "Онуфрій Чарівник", "Псалтирник", "Четыре путевождителя доброй жизни" та ін. Священний Синод був зацікавлений у виданні праць І. Наумовича. Однак при цьому давав свої рекомендації щодо їх тексту, про що згадує І. Наумович у приватному листуванні [34]. Деякі книги І. Наумовича розповсюджувалися разом із "Церковними Відомостями", які були офіційним друкованим органом Священного Синоду. Серед них - "Календарь" на 1891 р. та "Книга для чтения о сельском хозяйстве". І. Наумович написав два народні календарі, де, крім статей на морально-релігійну тему, були також публікації з практичними порадами ведення сільського господарства, городництва, садівництва та пасічництва. Декілька праць було спеціально присвячено пасічництву, серед яких найбільш відома книга "Послание къ русским пчеловодамъ". За змістом та характером викладу матеріалу вони не відрізняються від його "галицьких" видань [35].

Проживаючи в Києві, І. Наумович продовжував опікуватися "Наукою", яка видавалася у Відні. Хоча видання з 1887 р. перейшло у власність Даниїла Козарищука і з цього часу видавалося лише ним, статті І. Наумовича й надалі тут друкувалися. Так, у листі до Я. Головацького І. Наумович писав, що майже весь час витрачає на написання статей до "Науки" та інших газет. Одночасно він також активно переписує з галичанами, які часто зверталися до нього з різними проханнями [36]. Зміст "Науки" був дещо змінений у зв'язку з тим, що її читачка аудиторія була також і в Російській імперії. Очевидно, І. Наумович задумував видавати "Науку" в Києві, про що згадує в одному приватному листі [37]. У Відні редактори "Науки" не могли надсилати її поштою окремим передплатникам, а лише партією до Петербургу. Тому І. Наумович і думав про можливість видавати її в Росії, щоб мати змогу розширити читачку аудиторію [38]. У цьому йому частково допомогла місцева влада. Так, попечитель Віленського навчального округу Миколай Сергієвський доручив директорам Гродненської губернії випускати "Науку". Він також опікувався перекладом литовською мовою праці І. Наумовича "Четири добродітели" [39].

До таких ініціатив І. Наумовича православне духовенство, однак, ставилося часто негативно. Так, один православний священник у листі до друкованого органу Слов'янського благодійного товариства писав: "Наука", издаваемая во Львовѣ, должна быть мимо воли немного австрофильской; неужели намъ это распространять в народъ? "Наука" только может не говорить противъ православия, но за православие нѣтъ. Неужели это может утвердить нашъ народъ въ православии? [...] не могутъ [автори] писать безъ полонизмовъ и германизмовъ, то зачѣмъ же такой языкъ распространять у насъ?" [40]. І. Наумович у листах до знайомих галичан сам писав про вороже ставлення до його просвітницької діяльності. Так, у листі до Я. Головацького І. Наумович згадував про докір, який йому зробив один інспектор гімназії в Україні. Той у присутності І. Наумовича, називав холмських греко-католицьких священників апостолами та героями, адже вони не зрадили своєї віри за гроші, як деякі галичани, маючи саме його на увазі [41]. Іншого разу один учитель

сказав І. Наумовичу: "Ви за чимъ сюда пришли? Влізли въ чужой народъ". Пізніше він же пояснив І. Наумовичу, що такої думки про нього тут були всі [42]. Знайомий І. Наумовича згадував, що таке ставлення викликало в нього розчарування: "Вообще говоря, подъ влияніемъ событийъ изъ недавняго времени отецъ Іоаннъ сдѣлался пессимистомъ и на все смотрѣлъ съ точки зрѣнія челоуѣка, разочарованнаго жизнью, что меня крайне удивило" [43].

Попри всі обставини, у Російській імперії І. Наумович продовжував працювати для найважливішої справи свого життя - русько-народної справи Галичини [44]. В одному з приватних листів він писав: "Мы здѣсь излишние. Здѣсь пропадаетъ нашъ трудъ въ великомъ множествѣ славныхъ труженниковъ, а почва наша тамъ, гдѣ нужно новой жизни, новыхъ великихъ идей церковной и національной" [45]. У Росії І. Наумович намагався знайти фінансову допомогу для відновлення видання "Слова", про що писали галицькі газети [46]. Також нібито мав план за підтримки російської влади відкрити в Софії конв'кт, куди б, крім болгар, вступали також русини і як "апостоли православ'я" потім працювали б у Галичині [47]. У 1889 р., коли була загроза голоду через неврожай у Галичині, І. Наумович допомагав фінансово галицьким селянам. У приватній кореспонденції писав, що є надія отримати мільйон рублів і що все в цій справі вже було організовано [48]. О. Мончаловський згадував, що І. Наумович заручився в цій справі допомогою знайомих українських землевласників [49].

У 1889 р. І. Наумович зацікавився дискусією в петербурзькому журналі "Русскій Вістник", яка велася щодо можливості переселення галицьких лемків, які емігрували в Америку, на вільні землі Російської імперії [50]. Про це стала писати "Наука": розповідала про можливі переваги колонізації Сибіру, Кавказу та Приамурської області Російської імперії. І. Наумович спочатку утримувався від відвертої агітації щодо переселення туди галичан. Відомості про колонізацію нових земель були спрямовані в першу чергу до тих галичан, які уже переселилися до Америки або планували туди переселитися. І. Наумович, хоч йому і подобався варіант переселення галичан, які втратили землю у себе на батьківщині, дуже обережно писав про можливі галицькі колонії на Кавказі [51]. Але після того, як розпитав у своїх знайомих, які володіли там землею, про умови життя та ведення господарства, домогався з російською владою про виділення 500 десятин землі в окрузі Сухум-Кале для перших галицьких переселенців [52]. І. Наумович переконував, що галичани зможуть не лише добре розвивати господарство краю, але й здійснюватимуть "цивілізаційне призначення Росії", навіть краще за великоросів чи малоросів [53]. Перша колонія була заснована за 30 км від Туапсе. І. Наумович особисто відправився у подорож, щоб пересвідчитись, чи хороші там умови для життя. Перші колоністи з Галичини назвали свою колонію "Наумовичі". Коли у липні 1891 р. колонію відвідав І. Наумович, то в ній поки було лише дві сім'ї з Галичини [54].

4 (16) серпня 1891 р. І. Наумович помер під час цієї подорожі в Новоросійську за загадкових обставин. Лікар, який застав І. Наумовича уже без пам'яті, вважав, що з ним стався апоплектичний інсульт, натомість його син, теж лікар, згодом повідомив, що

мало місце отруєння [55]. Похований І. Наумович був спочатку в Новоросійську, а у вересні 1891 р. перепохований на Аскольдовій могилі в Києві. На могилу галичани привезли вінки, один серед яких був терновий [56]. Галицькі газети, повідомляючи про смерть І. Наумовича, написали, що "Русь лишилась свого просвітителя" [57].

Висновки

Отже, Іван Наумович із початком 1880-х років намагається активно налагодити літературні відносини з просвітницькими колами Російської імперії та цікавиться просвітницькими заходами, які там проводилися. З переїздом до Києва на постійне проживання він розгорнув у "підросійській" Україні активну громадську роботу. Як і в Галичині, тут він займався справою поширення популярної літератури для народу і навіть мав намір сприяти релігійній реформі. Однак його просвітницькі ініціативи не знаходили підтримки місцевих суспільних кіл, а методи роботи з народом, які І. Наумович розробив у Галичині, як правило, не були відповідними новим суспільно-політичним умовам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мончаловській О. Житє и дѣятельность Ивана Наумовича / О. Мончаловский. - Львовъ : Издание политического Общества "Русская Рада" во Львовѣ, 1899. - С. 88-93.
2. Osadczy W. Święta Ruś. Rozwój i oddziaływanie idei prawosławia w Galicji / W. Osadczy. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2007. - S. 176-185.
3. Соловьевъ І. О. Протоіерей Іоаннъ Григорьевичъ Наумовичъ. Очеркъ духовно-просвѣтительной дѣятельности о. Наумовича / І. О. Соловьевъ. - Москва : Университетская типографія, 1893. - 45 с.
4. Стенографическій отчетъ изъ судебной росправы по дѣлу Ольги Грабаръ и товаришей, обжалованныхъ о преступленіе головной зрады изъ § 58 бук. карн. зак. - Львовъ : Изъ типографіи Ставропигійскаго Института, 1882. - С. 170.
5. Там само. - С. 261.
6. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Ф. 104 (Яків Головацький). - Спр. 736. - Арк. 1.
7. Там само. - Арк. 1-2.
8. Устиянович К. М. Ф. Раевскій и російскій панславизмъ. Споминки зъ пережитого и передуманого / К. Устиянович. - Львів : Накладомъ К. Беднарского, 1884. - С. 5-6.
9. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Ф. 104. - Спр. 736. - Арк. 2 зв.
10. Там само. - Арк. 1 зв.; Стенографическій отчетъ изъ судебной росправы по дѣлу Ольги Грабаръ и товаришей, обжалованныхъ о преступленіе головной зрады изъ § 58 бук. карн. зак. - Львовъ : Изъ типографіи Ставропигійскаго Института, 1882. - С. 28.
11. В. Р-въ. Раевскій М. Ф. // Энциклопедическій словарь Брокгауз Ф. и Ефронъ И. Т. XXVI. - С.-Петербург : Типографія Акц. общ. "Издат. дѣло", 1899. - С. 104.
12. Помощь бѣдствующимъ Галичанамъ // Извѣстія Санкт-Петербургскаго Славянскаго Благотворительнаго общества. - 1883. - № 3. - С. 29-30.
13. Кореспонденція Gazet-ы Narodow-ой // Слово. - 1885. - Ч. 76. - 16 (28) июля. - С. 1-2.
14. Два изгнанника... // Русь. - 1884. - Ч. 18. - 25 сентября. - С. 12.
15. Обѣдъ, данный членами Славянскаго Благотворительнаго Общества въ честь галицкихъ гостей о. И. Г. Наумовича и В. М. Площанскаго // Извѣстія Санкт-Петербургскаго Славянскаго Благотворительнаго общества. - 1883. - № 10. - С. 24.
16. Наумовичъ И. Изъ Петербурга. Путевыя записки /
- И. Наумовичъ // Слово. - 1884. - Ч. 109. - 6 (18) октября. - С. 3; Наумовичъ И. Изъ Петербурга. Путевыя записки и впечатлѣнія видѣннаго / И. Наумовичъ // Слово. - 1884. - Ч. 116. - 23 октября (4 ноября). - С. 2.
17. Письма о. Ивана Наумовича // Новый проломъ. - 1884. - Ч. 183. - 24 октября (5 ноября). - С. 2.
18. О. Наумовичъ и г-нъ Площанскій въ Сергѣевской Лаврѣ // Слово. - 1884. - Ч. 112. - 13 (25) октября. - С. 1-2.
19. Письма о. Ивана Наумовича // Новый проломъ. - 1884. - Ч. 183. - 24 октября (5 ноября). - С. 2.
20. Письмо о. Наумовича, Грубешовъ 14 (26) ноября // Новый проломъ. - 1884. - Ч. 191. - 21 ноября (3 декабря). - С. 1.
21. Письма о. Ивана Наумовича // Новый проломъ. - 1884. - Ч. 183. - 24 октября (5 ноября). - С. 2.
22. Холмская Русь. Письмо о. Ивана Наумовича, Грубешовъ 28 января // Новый проломъ. - 1884. - Ч. 197. - 12 (24) декабря. - С. 2.
23. Победоносцев К. Письма к Александру III // <http://rus-sky.com/history/library/pobed1.htm> [20.07.2011].
24. Мончаловскій О. Житє и дѣятельность Ивана Наумовича / О. Мончаловский. - Львовъ : Издание политического Общества "Русская Рада" во Львовѣ, 1899. - С. 88-89.
25. Полянскій Г. Мое слово о бл. п. Иванъ Гр. Наумовичъ / Г. Полянскій // Временникъ Ставропигійскаго Института. - Львовъ : Изъ типографіи Ставропигійскаго Института, 1926. - С. 157.
26. Naumowicz... // Kurjer Lwowski. - 1887. - № 129. - 10 maja. - S. 1.
27. Misja Naumowicha // Kurjer Lwowski. - 1887. - № 235. - 25 sierpnia. - S. 1.
28. Naumowicz jako misjonarz pośród szundystów // Kurjer Lwowski. - 1887. - № 206. - 27 lipca. - S. 1.
29. Наумовичъ И. Братское слово православному христианину о святости церковнаго обряда / И. Наумовичъ. - СПб, 1891. - С. 21.
30. Н[аумовичъ] И. Киевъ, 19 сентября / И. Наумовичъ // Наука. - 1888. - Ч. 9. - С. 541.
31. Н[аумовичъ] И. Изъ Киева / И. Наумовичъ // Наука. - 1890. - Ч. 1. - С. 38.
32. Н[аумовичъ] И. Измаиль, 29 мая 1891 / И. Наумовичъ // Наука. - 1891. - Ч. 4-6. - С. 249-250.
33. [Наумовичъ И.] Письма. Киевъ, 13 мая / И. Наумовичъ // Наука. 1889. - Ч. 5. - С. 291.
34. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Ф. 3 (Іван Франко). - Спр. 1620. - Арк. 7.
35. Соловьевъ І. О. Протоіерей Іоаннъ Григорьевичъ Наумовичъ. Очеркъ духовно-просвѣтительной дѣятельности о. Наумовича / І. О. Соловьевъ. - Москва : Университетская типографія, 1893. - С. 13.
36. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. - Ф. 362 (Кирило Студинський). - Спр. 158. - Арк. 103.
37. Там само. - Арк. 105.
38. Там само. - Арк. 109.
39. Там само. - Арк. 107.
40. Миллеръ О. Западники и славянофилы въ ихъ отношеняхъ къ малорусской народности / О. Миллеръ // Извѣстія С.-Петербургскаго Славянскаго Благотворительнаго Общества. - 1884. - № 4. - С. 3.
41. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. - Ф. 362 (Кирило Студинський). - Спр. 158. - Арк. 108 зв.
42. Там само.
43. И. И. С. Воспоминаніе объ И. Г. Наумовичѣ // Наука. - 1926. - С. 45.
44. Osadczy W. Święta Ruś. Rozwój i oddziaływanie idei prawosławia w Galicji / W. Osadczy. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2007. - S. 179.
45. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Ф. 3. - Спр. 1605. - С. 61.
46. Z Ukrainy // Kurjer Lwowski. - 1887. - № 252. - 11 września. - S. 1-2.
47. Ibid.

48. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Ф. 3. - Спр. 1620. - Арк. 5.
49. Мончаловській О. Житє и дѣятельность Ивана Наумовича / О. Мончаловській. - Львовъ : Изданіе политичного Общества "Русская Рада" во Львовѣ, 1899. - С. 91.
50. [Наумовичъ И.] Письма. Кіевъ, 13 мая / И. Наумовичъ // Наука. 1889. - Ч. 5. - С. 288.
51. [Наумовичъ И.] Колонія Галичанъ на Кавказѣ / И. Наумовичъ // Наука. - 1891. - Ч. 4-6. - С. 235-237.
52. Н[аумовичъ] И. Измаиль, 29 мая 1891 / И. Наумовичъ // Наука. - 1891. - Ч. 4-6. - С. 247-250.

53. Послѣдніи письма о. Наумовича // Наука. - 1891. - Ч. 7-10. - С. 381.
54. Н[аумовичъ] И. Туапсе (Вельяминово) 26 іюня 1891 / И. Наумовичъ // Наука. - 1891. - С. 283-284.
55. Мончаловській О. Житє и дѣятельность Ивана Наумовича / О. Мончаловській. - Львовъ : Изданіе политичного Общества "Русская Рада" во Львовѣ, 1899. - С. 94;
56. Там само. - С. 98.
57. Иванъ Наумовичъ (некролог) // Галицкая Русь. - 1891. - Ч. 101. - 8 (20) августа. - С. 1.

V. Herun

CULTURAL AND ENLIGHTENMENTAL ACTIVITIES OF I. NAUMOVYCH (1880-IES)

Cultural and educational activities of the famous Galician public figure Ivan Naumovych are analysed. In the early 1880s he tried to cooperate with Russian educational circles in the publication of popular literature. In 1886 he moved to Kyiv and conducted active enlightenment work in the Russian Empire.

Key words: Galicia, Russophiles, enlightenment work, popular literature, religious reform.

© В. Герун

Надійшла до редакції 08.02.2012

УДК 94 (477)

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ПІДГОТОВКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЧЕМПІОНАТУ З ФУТБОЛУ ЄВРО-2012

ЄВГЕН ЗОЗУЛЯ,

кандидат історичних наук, доцент, учений секретар
Донецького юридичного інституту МВС України

У статті здійснений аналіз основних напрямів міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України з правоохоронними органами зарубіжних країн щодо нормативно-правового й організаційного забезпечення безпеки та громадського порядку під час проведення чемпіонату з футболу ЄВРО-2012.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, правоохоронні органи, громадська безпека, правопорядок, чемпіонат з футболу ЄВРО-2012.

Постановка проблеми. ЄВРО-2012 є одним із найбільш значущих у сенсі міжнародного іміджу та соціально-економічного розвитку держави проєктів, здійснення якого передбачене найближчим часом в Україні. Одним із найбільш складних завдань у рамках підготовки України до ЄВРО-2012 слід уважати забезпечення громадського порядку під час проведення чемпіонату.

У зв'язку із цим проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу потребує від української міліції розв'язання складних завдань щодо забезпечення громадської безпеки й правопорядку з урахуванням вимог УЄФА та досвіду чемпіонатів із футболу, що відбулися в 2004, 2006 і 2008 роках.

Відтак, усю роботу правоохоронного відомства з питань підготовки до Євро-2012 побудовано на визначальному принципі УЄФА - гарантувати безпеку учасникам і гостям турніру.

Останні дослідження і публікації. Питання міжнародного співробітництва правоохоронних органів України з підготовки забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення масових заходів спортивного характеру різною мірою висвітлені в працях таких науковців як А. В. Губанов [1-2], М. В. Корнієнко [3], М. В. Лошицький [4], В. М. Цикалевич [5].

В опублікованих роботах із зазначеної проблематики здебільшого здійснений аналіз окремих ас-

№ 2 (116) березень-квітень 2012 р.